

**ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА РОМА НА
ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА НИША ЗА ПЕРИОД
ОД 2017. ДО 2019. ГОДИНЕ**

Застава Рома је плава у горњем делу, што асоцира на небо, слободу и безгранично пространство и живот под ведрим небом и зелена у доњем, што асоцира на траву, друм и стална путовања. У средини је црвени точак са 16 паока који је симбол номадског живота и прогона Рома.

Под ромском заставом никада није вођен нити један рат.

Традиционални Роми веома цене проширену породицу.

Ромска химна је „Ђелем, ђелем лунгоне дронеја“.

Најважнији празници су Ђурђевдан/Ерделези, Василица и Бибија

Овај документ представља резултат групног рада у коме су узели учешћа у поступку израде сви релевантни чиниоци, локална самоуправа, организације цивилног друштва и органи и организације које су задужени за поједине области које обрађује овај документ.

У овом процесу примењен је партиципативан и дидактички приступ, сваки корак процеса садржи одговарајући модул који је посебно обрађен.

Полазна основа за израду овог документа је Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016 до 2025. године, Стратегија развоја Града Ниша и Акциони план одрживог развоја Града Ниша 2016-2021 година.

Овај документ предвиђа правце, приоритете, активности, динамику и ресурсе неопходне за даље унапређење положаја Рома на територији Града Ниша и представља програмски документ значајног сегмента локалне заједнице изнад парцијалних и страначких интереса са дефинисаним најзначајнијим ефектима који ће се постићи успешном реализацијом.

ВИЗИЈА

Локални акциони план за унапређење положаја Рома на територији Града Ниша је краткорочни концепт који ће на најприхватљивији начин изаћи у сусрет потребама садашњице, који омогућава припадницима ромске популације да задовоље сопствене потребе.

МИСИЈА

Локални акциони план за унапређење положаја Рома на територији Града Ниша 2017.-2019. година, обезбеђује се имплементација основних принципа утврђених на националном нивоу уз поштовање различитости територије и исказаних потреба.

I ПОГЛАВЉЕ: Увод

1. Шта је Локални акциони план за унапређење положаја Рома на територији Града Ниша?

Локални акциони план за унапређење положаја Рома на територији Града Ниша (у даљем тексту: ЛАП) је документ који целовито разматра проблематику Рома и садржи скуп мера и активности разноврсних носилаца, као што су доносиоци политичких одлука, институције, органи, удружења грађана и невладине организације у циљу побољшања положаја Рома. У интересу локалне заједнице је да сви носиоци активности дају пун допринос побољшању друштвеног положаја Рома и њиховом ширем укључивању у све друштене токове.

Локални акциони план за унапређење положаја Рома на територији Града Ниша доноси се за период до 2017. до 2019. године. Тај период ће представљати процес доношења одлука о томе које су промене значајне за живот Рома. Локална самоуправа намерава да реализује у локалној заједници, у току предвиђеног временског периода, планиране промене. Тај процес се заснива на идентификовању најбољег начина ангажовања капацитета свих релевантних актера у заједници у планирању и примени плана. Локални акциони план за унапређење положаја Рома је резултат процеса планирања или планска одлука којом су дефинисани основни начини остваривања циљева ове националне мањине у локалној заједници.

ЛАП је намењен представницима локалних власти, ромским активистима, запосленима у образовним и здравственим институцијама, Центру за социјални рад и осталим локалним институцијама и организацијама чије поље рада има везе са унапређењем положаја Рома. Циљ овог акционог плана је да укаже на важност планског и системског приступа, као и на важност међусекторске сарадње, у настојању да се постигну минимални помаци у решавању бројних проблема који су повезани са унапређењем Рома

у локалној средини.

Локални акциони план за унапређење положаја Рома доноси се на период од 2017 до 2019. године, са детаљном разрадом активности. За потребе процеса, прикупљање и анализу основних податка о положају и потребама Рома у Нишу, коришћени су следећи извори: статистички подаци, извештаји локалне самоуправе, Центра за социјални рад, Дома здравља Ниш, Школске управе, Националне службе за запошљавање, Црвеног Крста, профил заједнице, база података за праћење мера за инклузију Рома, састанци и консултације са представницима цивилног сектора и представницима ромске популације, а у складу са препорукама Владе Републике Србије датим у Стратегији за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016 до 2025. године.

2. Основни принципи и вредности на којима почива ЛАП:

Основни принципи и вредности на којима почива ЛАП подразумевају:

- 1) поштовање, заштита и испуњавање законских права Рома;
- 2) пуно и ефикасно укључивање Рома у све области друштвеног живота;
- 3) поштовање, признавање и промоција различитости;
- 4) једнаке могућности засноване на једнаким правима;
- 5) родна равноправност;
- 6) спречавање и борба против свих облика дискриминације и
- 7) спровођење мера афирмативне акције.

3. Специфични циљеви ЛАП-а ОБРАЗОВАЊЕ:

- 1) Потпун обухват деце ромске националности у образовни систем;
- 2) Материјална и финансијска подршка ромским ученицима;
- 3) Минимизирање осипања ромске деце из образовног система;
- 4) Једнак квалитет образовања и смањење предрасуда и сегрегације.

ЗАПОШЉАВАЊЕ:

- 1) Унапређивање предузетништва код Рома и Ромкиња;
- 2) Подстицаји и подршка послодавцима за отварање и опремање радних места намењених запошљавању Рома и Ромкиња;
- 3) Повећање конкурентности Рома и Ромкиња на тржишту рада кроз дошколовање.

ЗДРАВЉЕ:

- 1) Утврђивање здравственог стања ромске популације на територији Града Ниша;
- 2) Повећање нивоа знања о значају лечења и значају превентивне контроле здравља;

- 3) Побољшање доступности здравствене заштите за ромску популацију;
- 4) Повећање обухвата вакцинације ромске деце.

СТАНОВАЊЕ:

- 1) Мапирање услова живљења Рома у насељеним местима Града Ниша;
- 2) Унапређење услова становања за Роме у Граду Нишу;
- 3) Адаптација и санација постојећих објеката;
- 4) Интеграција ромских насеља у окружење.

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА:

- Једнак приступ социјалној заштити и социјалним давањима у складу са „Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016 до 2025.“

КУЛТУРА И ИНФОРМИСАЊЕ:

- 1) Очување језика и културе ромске заједнице кроз информисање на матерњем језику;
- 2) Презентовање и очување ромске културе кроз подршку културно-уметничким друштвима која негују ромску музику, игру и плес;
- 3) Формирање ромског културног центра;
- 4) Неговање културног идентитета ромске заједнице уз изградњу интеркултуралне друштвене заједнице.

4. Радна група за израду ЛАП-а

У циљу израде овог документа формирана је Радна група за израду локалног акционог плана за унапређење положаја Рома у областима: становања, образовања, запошљавања, здравства, културе и информисања, социјалне заштите, укључивања Рома у јавни живот и

локалну заједницу кроз спорт, културу, информисање и јачање организација цивилног друштва на територији Града Ниша. Комисију чине представници: локалне самоуправе, као носиоца процеса и формалног доносиоца овог документа, представници градских општина, представници јавних предузећа и установа и представници удружења и организација.

Радну групу за израду ЛАП-а чине:

Председник: Андонов Славица, председник

СЉМП;

Потпредседник: Светозар Алексов, члан Градског већа Града Ниша

Чланови:

- 1) Сања Јефић Бранковић, Канцеларија за ЉМП;
- 2) Кариман Алијевић, члан СЉМП;
- 3) Осман Балић, YuRom центар Ниш;
- 4) Ајша Алић, педагошки асистент;
- 5) Туркијан Реџеми, Продукција Рома World;
- 6) Марија Ранђеловић, Полицијска управа Ниш;
- 7) Марко Цолић, Национална службе за запошљавање;
- 8) Душица Јовановић, Центар за социјални рад „Свети Сава“ Ниш;
- 9) Радован Михајловић, Дом здравља Ниш;
- 10) Татјана Живковић, Школска управа Ниш;
- 11) Павлина Михајленко, Управа за културу;
- 12) Драган Миловановић, Управа за планирање и изградњу

Република Србија
Град Ниш
ГРАДОНАЧЕЛНИК

Број: 845 /2016-01
Датум: 19.03.2016. године

РЕШЕЊЕ

I

Образложје се Радна група за израду Акционог плана за спровођење Стратегије за унапређење положаја Рома у Нишу (у даљем тексту: Радна група), у следећем саставу:

- председник Радне групе
Славица Андонов, председник Савета за људска и мањинска права
- потпредседник Радне групе
Светозар Алексов, члан Градског већа Града Ниша
- чланови Радне групе
 1. Сања Јефић Бранковић, Канцеларија за људска и мањинска права
 2. Кариман Алијевић, члан Савета за људска и мањинска права
 3. Осман Балић, YuRom центар Ниш
 4. Ајша Алић, педагошки асистент
 5. Туркијан Реџеми, Продукција Рома World
 6. представник Националног савета ромске националне мањине
 7. представник Полицијске управе Ниш
 8. представник Националне службе за запошљавање
 9. представник Центра за социјални рад „Свети Сава“ у Нишу
 10. представник Дома здравља Ниш
 11. представник Школске управе Ниш
 12. представник Управе за културу
 13. представник Управе за планирање и изградњу

II

Задатак Радне групе је да изради Акциони план за спровођење Стратегије за унапређење положаја Рома у Нишу, који ће обрадити кључне теме у области заштите и унапређења положаја Рома на територији Града Ниша.

III

Решење доставити именованим члановима Радне групе и архиви Градоначелника

ГРАДОНАЧЕЛНИК
Проф. др Зоран Перкишић

II ПОГЛАВЉЕ: Контекст

1. Основни подаци о Граду Нишу и Ромима у Нишу

Град Ниш је административни, културни и привредни центар југоисточне Србије. Територија Града обухвата површину од 596,71км², са 68 приградских и сеоских насеља. После Београда и Новог Сада, Ниш је трећи највећи град у Србији који се налази на раскрсници најважнијих балканских и европских саобраћајних праваца. Ниш је универзитетски центар са 24648 студената Универзитета у Нишу. Према опису становништва из 2011. године, Град Ниш има 260237 становника, од којих око 180000 становника живи у градском језгру. Град Ниш, сагласно Закону о локалној самоуправи, оформио је пет градских општина: ГО Медијана, ГО Нишка Бања, ГО Палилула, ГО Црвени Крст и ГО Пантелеј.

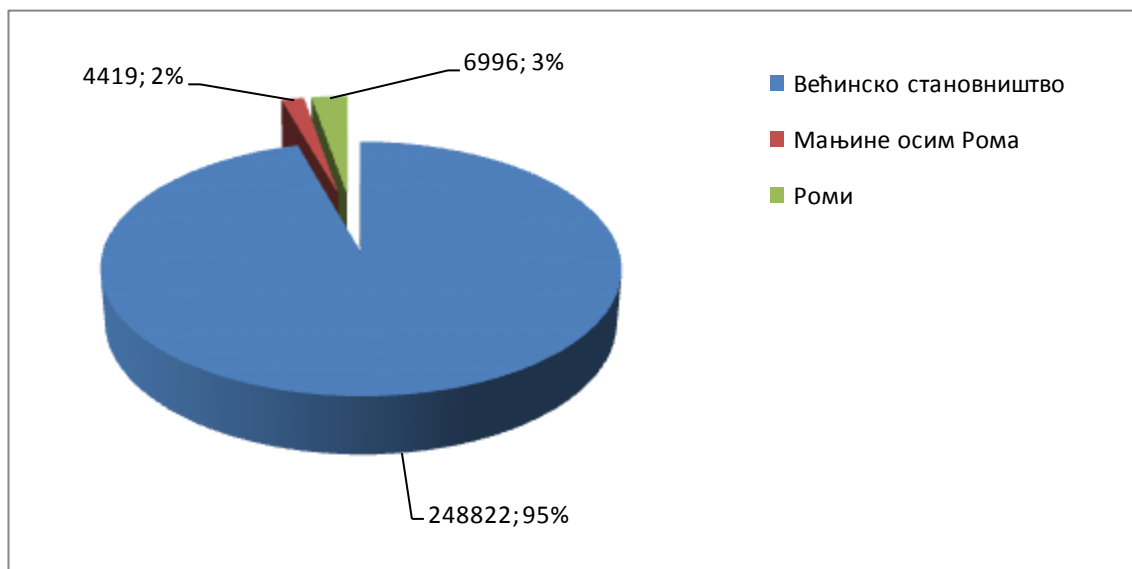
Према Статистичком годишњаку, у Нишу живе припадници 26 етничких група. Најбројнију и највидљивију националну мањину у Граду чине Роми, којих је према званичним подацима 6996. Стварни број припадника ромске заједнице је неколико пута већи. Процене се крећу од 15000 (трострука вредост званичних података, што се сматра реалном проценом тзв. "тамних бројки") до броја од 25 до 30 хиљада (проценте ромских НВО). Око 1200 Рома спада у категорију расељених лица.

Половина ромске популације је млађа од 25 година, док је само 4% старије од 60 година. Процент незапослених је четири пута већи од просека укупне популације. Само 27% је економски активно, трећина прима неки облик социјалне помоћи, а за 18% породица то је једини извор прихода. Само 9% има сталне приходе од рада, а само 2,5% ромских жена је стално запослено. Око 10780 Рома у различитим ромским насељима живи у крајње лошим стамбеним условима. Након покретања неколико предузећа за управљање комуналним отпадом, број стално запослених Рома се повећава, јер је један број њих у овим предузећима нашао запослење са пристојним приходима.

Роми су се настанили у Нишу давно пре доласка Турака на Балканско полуострво, а претпоставља се да је један мањи број дошао заједно са турском војском. Први писани историјски документ који помиње постојање Рома у нишкој области је турски попис из 1491. године. Сврха овог, као и каснијих турских пописа била је евидентирање обвезника ради сакупљања џизије - порезе. Из овог пописа се види да је у 18 турских нахија, међу којима је и нишка, живело 3237 обичних и 211 удовичких домаћинстава Рома хришћана.

О бројности и вишевековном присуству ромске популације, говори постојање ромског гробља за које, као ни за чесму на њему, надлежне институције нису решиле проблем одржавања.

У Нишу постоји, једина у Србији, ромска радио-телевизија која емитује програм на ромском језику – РТВ Нишава. Како локалне радио и телевизијске станице не емитују програм на ромском језику на, поред РТВ Нишаве о питањима значајним за заједницу, ромско становништво информисе се преко портала *Рома Ворлд*, који у оформила истоимена невладина организација, као и портала других ромских НВО.

Укупно: 260 237

Мањине: 11 415

Роми: 6 996

1.1. Основни подаци о Градској општини Црвени Крст и Ромима у ГО Црвени Крст

Градска општина Црвени Крст по површини подручја највећа је градска општина у Нишу. Укупан број становника, према попису из 2011. године је 32301, а од тога 10522 становника живи у 4520 градских домаћинстава, а 21779 у 5987 сеоских домаћинстава. Просечна густина насељености је 211 становника по километру квадратном, што је скоро два пута више од републичког просека. У оквиру Црвеног Крста постоји 26 насељених места од којих су 3 градска насеља и 23 сеоских насеља.

ГО Црвени Крст је мултиетничка и мултиконфесионална заједница у којој заједно са већинским српским становништвом живе све националне мањине настањене у Нишу. Најбројнију националну мањину представљају Роми. Од 32301 становника, на попису 2011. године, 2464 становника су се изјаснили као Роми. С обзиром да се један број Рома тада није изјаснио као припадници ромске националне групе, број Рома процењен је на основу истраживања у ромским насељима обављеног 2007. године на 5360, што представља око 16,5% од укупног броја становника ГО Црвени Крст.

Роми претежно живе у четири урбана, нелегалнизована ромска насеља у сталним кућама. Три насеља су стара: Београд Мала, Курвин Град и 12. фебруар, а једно насеље, Шљака је ново насеље, настало од 1999. године, са становништвом ромске и неромске националности. Роми који живе у овом насељу, углавном се интерно расељена лица са Косова и Метохије. Инфраструктура становања је најбоља у насељу Курвин Град, где постоји водоводна и канализациона мрежа, електрична енергија и улице су асвалтиране. У насељу 12. фебруар постоји водоводна и канализациона и електроенергетска мрежа, али улице нису асвалтиране. У остала два ромска насеља у појединим деловима постоје вода, канализација и струја, али има делова насеља у којима недостају. У насељу Београд Мала део улица је асвалтиран, док насеље Шљака нема асвалтиране улице. Најлошији услови становања су у управо у новом насељу Шљака, где велики број кућа нема прикључке на водоводну, канализациону и електричну мрежу.

Назив насеља	Процена броја становника
БЕОГРАД МАЛА	4023
ШЉАКА	773
КУРВИН ГРАД	511
12. ФЕБРУАР	53

Број Рома у Градској општини Црвени Крст по ромским насељима

Закључак:

Удео Рома у укупном становништву ГО Црвени Крст је врло висок, према процени око 16,5%. Услови живота највећег дела ромске заједнице су неповољни: живе у четири урбана, нелегалнизована ромска насеља; најлошији услови становања су у новом насељу Шљака (настало од 1999. године), са становништвом ромске и неромске националности и у њему живе претежно ИРП Роми са КиМ, у коме велики број кућа нема прикључке на водоводну, канализациону и електричну мрежу, а улице су неасвалтиране; слични инфраструктурни проблеми постоје и у највећем насељу, Београд Мала.

1.2. Основни подаци о Градској општини Палилула и Ромима у ГО Палилула

Градска општина Палилула према попису становништа из 2011. године има 73801 становника, од којих 54596 живи у градском делу, а 19205 у руралној области. Према стручним проценама, ГО Палилула има 90000 становника, захваљујући великом приливу интерно расељених лица са КиМ. ГО обухвата подручје површине 117,37 километара квадратних, налази се у јужном делу Града и обухвата мању градску област и 15 сеоских насеља. Географски, ГО Палилула представља комбинацију низије (обале река Нишаве и Јужне Мораве) и висије. Општина има четири дечја вртића, седам основних школа са 13 издвојених јединица, две средње школе (гимназију и техничко-машинску школу) и три факултета (Факултет спорта и физичког васпитања, Факултет заштите на раду и Природно-математички факултет).

План будућег, дугорочног развоја Палилуле предвиђа развијање рециклаже чврстог отпада и разних секундарних сировина, као привредне активности која обезбеђује очување околине, рационално располагање ресурсима и запошљавање за значајан број становника ГО.

ГО Палилула је мултиетничка и мултиконфесионална средина. Највећи проценат популације чине Срби, око 90%, али на подручју ГО живе представници свих етничких група заступљених у Нишу. Најбројанију етничку групу чине Роми. Према званичним подацима пописа из 2011. године, 2745 становника су се изјаснили као Роми. С обзиром да се један број Рома тада није изјаснио као припадници ромске националне групе, број Рома процењен на око 7500, што представља око 10% становништва. Око 4500 Рома живи у четири стара, урбана, нелегалнизована ромска насеља: Сточни трг, Мраморска 8, Мраморска 11 и Црвена звезда 21а. Два насеља, Сточни трг и Мраморска 8, имају бољу стамбену

инфраструктуру, сталне куће, водоводну и канализациону мрежу, струју и асвалтиране улице. Насеље Црвена звезда 21а има 90% сталних кућа, али без воде, канализације, струје и без асвалтираних улица. Насеље Мраморска 11 чине привремене куће, остали инфраструктурни услови су исти као и у насељу Црвена звезда 21а. Табела 3. приказује детаље о броју Рома и ромским насељима.

Назив насеља	Процена броја становника
СТОЧНИ ТРГ (МРАМОРСКА 8 И МРАМОРСКА 11)	4000
ЦРВЕНА ЗВЕЗДА 21а	500

Број Рома у Градској општини Палилула по ромским насељима

Закључак:

Удео Рома у укупном становништву ГО Палилула је висок (10%). Највећи број Рома живи у четири урбана, нелегализована насеља. Услови живота у два насеља (Мраморска 11 и Црвена звезда 21а) су врло неповољни: део становника станује у привременим кућама; и сталне и привремене куће немају прикључке на водоводну, канализациону и електричну мрежу. У оба насеља улице су неасвалтиране.

2. Политике и праксе поступања градских општина према Ромима

2.1. Политике и праксе поступања Градске општине Црвени крст према Ромима

Руководеће структуре ГО Црвени Крст су потпуно упознате са проблемима ромске популације на њиховој територији и свесне важности решавања тих проблема за напредак заједнице у целини. Смањено је сиромаштво ромске заједнице кроз унапређење могућности за запошљавање (преквалификација и доквалификација), подршку у запошљавању и унапређењу становања (легализација, инфраструктура). Руководеће структуре прихватају одговорност градске општине у том процесу и имају искуство у покретању самосталних иницијатива, сарадњи са другим релевантним актерима, међу којима је посебно важна сарадња са ромским НВО које раде на територији ГО Црвени Крст и подршка раду тим НВО (НВО РТВ Нишава – партнерство засновано на уговору, Рома Ворд продукција, Удружење Ромкиња „Освит“ итд.), као и сарадња са Регионалном канцеларијом Националног савета Рома. Неке од досадашњих иницијатива покренутих од стране општинског руководства су одабране и публиковане од стране СКГО-а као примери добре праксе у оквиру борбе против социјалне искључености: „Побољшање положаја Рома на територији Градске општине Црвени Крст“. Поједини руководиоци ове ГО имају и лично искуство одрастања и живота непосредно уз ромско насеље.

У ГО Црвени Крст не постоје писане, експлицитне политике и/или развојни програми за инклузију Рома. Такође, тренутно нема реформи локалне управе који би водиле унапређењу рада са грађанима, укључујући и грађане ромске националности.

Међутим, у раду органа градске општине могу да се идентификују неке имплицитне политике и неписане праксе рада. Најважније имплицитне политике ГО Црвени Крст су: одржавање доброг, не претерано формалног, контакта са грађанима ромске националности преко савета грађана; пружање информативне и техничке помоћи Ромима у остваривању права; обезбеђивање бесплатне правне помоћи свим грађанима, укључујући и Роме; развијена и добра партнерска сарадња са ромским НВО сектором; испитивање потреба ромске заједнице засновано на непосредној комуникацији са становницима ромских насеља; приближавање административних процедура Ромима преко представника општинске управе који су најупућенији у њихове потребе и кроз сарадњу са Регионалном канцеларијом Националног савета Рома.

Уобичајене бирократске процедуре управе представљају општу препреку за све грађане. Та препрека је већа за Роме, нарочито за оне који ни елементарно нису упућени у процедуре и надлежности градске општине. Иако не постоје институционализоване процедуре и механизми који олакшавају приступ Рома органима Градске општине, у свакодневной пракси то се решава упућивањем Рома на оне запослене који најбоље познају питања ромске популације и највише раде са њима. У ГО Црвени Крст, то су Начелник управе и самостална сарадница за предузетништво. Иако званичне функције ових особа нису у непосредној вези са питањима мањина, они имају највише искуства у раду са Ромима и били су кључне особе за претходно помињане примере добре праксе на инклузији Рома. У ГО Црвени Крст нема запослених Рома, а нема ни ромског координатора. Тренутно се не сагледава могућност запошљавања Рома у градској општини, због рестриктивне политике запошљавања у јавним службама.

Координатор Регионалне канцеларије националног савета Рома који се налази на територији ГО Црвени Крст је такође особа која олакшава приступ ромске заједнице различитим правима и услугама. Оба механизма су ad hoc развијени.

Актуелно стања инклузије Рома, не указују на постојање директне дискриминације Рома од стране локалне управе. Такође, нема ни индиција индиректне дискриминације, иако се она не може искључити, с обзиром да је заснована на стереотипима и предрасудама за које је познато да се тешко мењају, као и да су неке њене форме врло суптилне форме. Сви грађани, укључујући и Роме, имају на располагању стандардне процедуре подношења жалби и приговора на рад и понашање локалне управе, у складу са Законом. Градска општина је један од првих, које су у сарадњи са ресорним министарством покренуле процес легализације целих ромских насеља.

Закључак:

ГО Црвени Крст нема писане, експлицитне политике и/или развојни програм за инклузију Рома, већ постоје имплицитне, неписане политике у овој области и неписане праксе рада. Најважније имплицитне политике су: (1) одржавање доброг и не претерано формалног контакта са грађанима ромске националности (савети грађана); (2) пружање информативне и техничке помоћи Ромима у остваривању права; (3) обезбеђивање бесплатне правне помоћи свим грађанима, укључујући и Роме; (4) развијена и добра партнерска сарадња са ромским НВО сектором; (5) испитивање потреба ромске заједнице засновано на непосредној комуникацији са становницима ромских насеља; (6) приближавање Ромима административних процедура преко представника локалне управе који су најупућенији у њихове потребе (начелник управе, сарадница за предузетништво) јер Градска општина нема заспслених Рома и (7) сарадња са Регионалном канцеларијом националног савета Рома.

У политици и пракси рада општинске управе нема директне дискриминације Рома, а о индиректној нема података, чак ни од представника ромских НВО. Процедуре жалбе и приговори на поступање локалне управе су регулисане законом, стандардне су за све грађане, укључујући и Роме и доступне су свим грађанима.

Руководство ГО Црвени Крст испољава висок ниво разумевања различитих питања инклузије Рома и значаја њихове инклузије за развој локалне заједнице. Постоји посвећеност питањима инклузије Рома, као и јасна визија даљег рада. Ромска заједница има позитивну слику о локалном руководству, јер је комуникација партнерска и сарадничка.

ГО Црвени Крст је једна од првих која је, у сарадњи са ресорним министарством, покренула процес легализације целих ромских насеља.

2.2. Политике и праксе поступања Градске општине Палилула према Ромима

Руководство ГО Палилула је добро информисано о кључним проблемима Рома на њиховој територији и постоји позитивна мотивација за бављење тим проблемима. Такође, препознаје значај сарадње са ромским НВО, али она је тек у почетној фази – руководеће структуре знају за постојење и рад ромских НВО, али до сада нису успоставиле редовну сарадњу. Директна веза са ромском заједницом је један неформални ромски лидер и руководство општине процењује да то добро функционише. Визија развоја ромске заједнице је побољшани животни услови Рома кроз унапређење инфраструктуре њихових насеља, веће укључивање у образовни систем – редовно школовање и преквалификацију и доквалификацију у циљу стицања занимања и конкурентности на тржишту рада. И у наредном периоду очекује се коректна сарадња Градске општине са ромском заједницом, како преко неформалног ромског лидера (координатора за ромска питања), тако и директно.

ГО Палилула, као ни ГО Црвени Крст, нема писане, експлицитне политике и/или развојне програме за инклузију Рома, већ постоје имплицитне политике у овој области и неписане праксе рада. Већ је напоменуто да, тренутно нема реформи управе које би водиле унапређењу рада са грађанима, укључујући и грађане ромске националности. Уобичајене бирократске процедуре управе представљају општу препреку за све грађане. Та препрека је већа за Роме, нарочито за оне који ни елементарно нису упућени у процедуре и надлежности градске општине. Иако не постоје институционализоване процедуре и механизми који олакшавају приступ Рома локалној управи, у свакодневной пракси то се решава упућивањем Рома на оне запослене који најбоље познају питања ромске популације и највише раде са њима (два члана Већа ГО и особа задужена за једнократне новчане помоћи). У ГО Палилула нема запослених Рома, а тренутно се не сагледава могућност њиховог запошљавања у општинској управи, због рестриктивне политике запошљавања у јавним службама.

Градска општина Палилула има координатора за ромска питања, господина Игора Пауновића, који ту функцију обавља волонтерски. Постојање овог неформалног ромског лидера, који није запошљено лице нити функционер Градске општине, представља својеврсни *ad hoc* механизам сарадње између градске општине и ромске заједнице који добро функционише и који ГО планира даље да развија, а који Ромима у великој мери олакшава приступ правима и услугама. Може се закључити да је координатор једна врста медијатора између ГО и ромске заједнице.

Политика испитивања потреба ромске заједнице заснива се на: прикупљању информација преко ЦСР; директном прикупљању информација на терену у насељима (нарочито о комуналној инфраструктури ромских насеља); индиректним закључивању на основу хетеро-извора информисања итд. У циљу билге комуникације са грађанима, Веће Градске општине образује савете грађана. У њима има и чланова Рома, који могу непосредно да саопштавају своје потребе Већу. С обзиром да се неке услуге, као што су једнократне новчане помоћи, реализују преко служби у ГО, постоји особа која је задужена за комуникацију и помоћ у остваривању ових права чији су претежни корисници Роми. Та особа даје пуну информативну и техничку помоћ Ромима, што је позитивна пракса. С обзиром да ГО Палилула има Канцеларију за бесплатну правну помоћ, равноправни корисници те услуге су и Роми.

Актуелно стања инклузије Рома, не указују на постојање директне дискриминације Рома од стране органа Градске општине. Такође, нема ни индиција индиректне дискриминације, иако се она не може искључити, јер може да има врло суптилне форме и заснована је на стереотипима и предрасудама за које познато је да се тешко мењају. Сви грађани, укључујући и Роме, имају на располагању стандардне процедуре подношења жалби и приговора на рад и понашање органа Градске општине, у складу са Законом. Поред тога, руководство ГО Палилула испољава висок ниво разумевања, посвећеност различитим питањима инклузије Рома и има јасну визију даљег рада у тој области. Ромска заједница има позитивну слику о локалном руководству, јер је комуникација партнерска и сарадничка. Ново руководство ГО Палилула разуме проблеме социјалне инклузије Рома, има мотивацију да се бави њиховом решавањем, као и визију будућег рада.

Закључак:

ГО Палилула није развила писане, експлицитне политике и/или развојни програм за инклузију Рома, већ постоје имплицитне, неписане политике у овој области и неписане праксе рада. Најважније имплицитне политике су: (1) комуницирање потреба грађана ромске националности преко савета грађана; (2) пружање информативне и техничке помоћи Ромима у остваривању права (право на једнократну новчану помоћ и друга права); (3) обезбеђивање бесплатне правне помоћи свим грађанима, укључујући и Роме; (4) испитивање потреба ромске заједнице преко Центра за социјални рад, директним прикупљањем информација од неформалног ромског лидера који повезује ГО и ромска насеља и индиректним закључивању на основу хетеро-извора; (5) приближавање различитих административних процедура Ромима преко представника градске општине који су најупућенији у њихове потребе (два члана Већа и сарадница за једнократне новчане помоћи). У политици и пракси рада локалне управе нема директне дискриминације Рома, а о индиректној нема података, чак ни од представника ромских НВО. Процедуре жалбе и приговори, на поступање локалне управе, су регулисане Законом, стандардне су за све грађане, укључујући и Роме и доступне су свим грађанима.

Новоустављено руководство ГО Палилула разуме проблеме социјалне инклузије Рома, има позитивну мотивацију да се бави њиховом решавањем, као и визију будућег рада у тој области. Евидентан је недостатак искуства у овој области код актуелног руководства, као и проблем недостатака информација о раду претходне локалане власти на инклузији Рома у Палилули.

3. Политике и праксе поступања Центра за социјални рад према Ромима

Најзначајнија институција у области социјалне инклузије Рома у Нишу је Центар за социјални рад, који функционише као јединствена институција на нивоу Града, са функционалним јединицама за подручја градских општина. Роми чине значајан број корисника услуга ЦСР, нарочито услуга новчане социјалне помоћи, јавних радова у једнократне новчане помоћи, која се у делу подношања захтева реализује преко служби градских општина. Политика рада ове институције, поред институционализованих услуга и права подржава и пројектни приступ услугама за Роме, тако да се у сарадњи са Удружењем Ромкиња „Освит“, као носиоцем пројекта, реализује СОС телефон за Ромкиње - жртве насиља у породици, а раније су реализовани пројекти за Ромкиње и Роме „Школа породичног живота“ (2004. године) и „Ромски сервис“ (2004. године) – оба уз подршку ФСИ.

Национална припадност	Број корисника	Жене	Мушкарци
Српска	7929	3879	4050
Хрватска	4	2	2
Црногорска	3	1	2
Албанска	1	/	1
Мађарска	5	2	3
Русинска	3	2	1
Македонска	7	4	3
Бугарска	5	2	3
Словеначка	1	/	1

Ромска	574	316	258
Влашка	2	1	1
Горанци	11	4	7
Руска	3	1	2
Без одговора	10363	5370	4993
Остало	359	177	182
Укупно	19270	9761	9509

Статистика корисника НСП на дан 26.09.2016. године (према националној припадности носилаца НСП)

Улица	Број корисника
1. Црвена Звезда	90
2. Мраморска	151
3. Ивана Милутиновића	24
4. Косте Абрашевића	11
5. Косовска	9
6. Уроша Динића	3
Укупно (1+2+3+4+5+6)	288
7. Црвена Звезда	89
8. Триглавска	16
9. Мокрањчева	9
Укупно (7+8+9)	114

Статистика корисника НСП на дан 26.09.2016. године (према броју корисника у ромским насељима)

Процедуре за остваривање права и добијање одређених услуга су исте за све грађане, без обзира на националну припадност. ЦСР нема посебне механизме подршке Ромима у остваривању права, јер раде према јединственој класификацији права и услуга, те нема посебно издвојених услуга које се односе на Роме. Генерално, њихови корисници су представници врло осетљивих друштвених група и у том смислу су запослени свесни своје одговорности у професионалној комуникацији. Експлицитне, агресивне дискриминације Рома нема, али се не може искључити имплицитна која може да има различите форме. Иако ЦСР нема институцију заштитника права корисника, сви корисници имају могућност жалбе или приговора у складу са Законом.

Центар за социјални рад указује на недовољно препознавање друштвене маргинализованости Рома од стране осталог становништва Града Ниша због претеране генерализације о необразованости Рома, њиховог економског сиромаштва и језичке баријере (уколико не владају српским језиком). ЦСР препознаје будући проблем са којим ће се Ниш суочити, а за који се не развијају унапред одговарајуће политике приступа – проблем прихвата повратника на основу споразума о реадмисији, међу којима ће бити велики број Рома. Политика прихвата повратника требало би да обухвати услуге: прихватилиште, бесплатна правна помоћ (нарочито око документације) и психосоцијалне подршке.

Закључак:

Политика рада ЦСР обухвата: (1) пружање институционализованих услуга (једнократна новчана помоћ, НСП и јавни радови) и иновативних, пројектних услуга Ромима, (2) пружање пројектних услуга кроз партнерску сарадњу са ромским НВО; (3) подстицање професионалне одговорности за комуникацију прилагођену осетљивим групама грађана, што је основна карактеристика свих корисника услуга ЦСР, а не само Рома; (4) исте процедуре за све кориснике, у складу са републичким прописима. Није запажена експлицитна дискриминација Рома од стране стручног особља, а о имплицитној нема података, као ни могућности закључивња. Процедуре за подношење жалби и приговора на рад ЦСР су дефинисане Законом и оне су јединствене за све грађане.

4. Профил ромског невладиног сектора

У Нишу постоји велики број регистрованих ромских невладиних организација, међутим, тај број не одговара реалном броју активних (живих) организација. Према различитим проценама број активних ромских НВО варира између 10 и 15.

По својој структури, разликују се два типа организација – „стара удружења“ која испуњавају своју улогу у области социјалне кохезије, очувања традиције и културе Рома и теже масовности чланства и „модерне НВО“, које по правилу, имају оперативну структуру сачињену од мањег броја особа и баве се врло разноврсним питањима друштвеног живота Рома. Ромске НВО у Нишу су развиле локалну мрежу

ромских НВО, неке од њих су чланице Лиге Рома, а већина женских ромских НВО су чланице женске ромске мреже на нивоу Србије. Поједине организације чланице су других регионалних и међународних НВО мрежа. У пракси је присутна и добра међусобна сарадња ромских НВО ради конципирања и реализације заједничких програма и пројеката, а има примера појединачних конфликтних ситуација у релацијама између организација. Појединци из ромског НВО сектора су препознати као значајни лидери/ке заједнице, који су прерасли локални формат и препознатљиви су на националном и међународном нивоу.

Програмске активности ромских НВО су врло разноврсне и готово да нема области друштвеног живота која није обухваћена радом неке од ових НВО. Ромске НВО у Нишу остварује своје програме у свим областима друштвеног живота, као што су развој ромске локалне заједнице, људска и мањинска права, женска права, унапређење друштвеног положаја Ромкиња, борба против насиља у породици, образовање, здравствено просвећивање и превенција, комуникација и медијско информисање, друштвени положај младих Рома, јавно заступање за унапређење комуникације између грађана и структура власти, економско оснаживање Рома и друге.

Према броју реализованих пројеката, јавног заступања питања Рома и капацитетима саме организације, међу водеће ромске организације у граду можемо сврстати: Ромску асоцијацију студената, Рома Ворлд продукцију, Махала 1, Амала, Републички синдикат сакупљача секундарних сировина, РТВ Нишава, YURom центар, Удружење Ромкиња „Освит“ и две фолклорне групе. Ромске НВО, градске општине и Центар за социјални рад, приликом дефинисања и спровођења пројеката намењеним Ромима, добру сарадњу остварују са НВО „Протекта“, која није „ромска НВО“, али је дала значајан допринос у области пројеката који се односе на економско оснаживање Рома, безбедност локалне заједнице и изградњу капацитета ромских НВО за управљање организацијом и пројектима. У области хуманитарних и психосоцијалних активности, остварена је успешна сарадња са фондацијом Српске православне цркве „Човекољубље“. Ово нису једине неромске НВО које су пружале подршку ромским НВО у реализацији пројеката и изградњи капацитета.

Буџет ромских НВО зависи од развијености пројектних активности, јер је скоро искључиво донаторски, односно заснован на одобреним пројектима као механизму прикупљања средстава за рад. Неколико ромских НВО, које имају дугу традицију и изграђене завидне капацитете, захваљујући пројектним активностима обезбеђују значајне годишње буџете. Развијене организације имају радни простор у дугогодишњем закупу или сопствени простор који је у власништву неког од водећих чланова организације. Ромске НВО имају подршку развоју својих људских ресурса кроз различите донаторске програме за изградњу капацитета управљања организацијом, од припреме пројеката до старатешког планирања и финансијског управљања. Већина активиста организација имала је могућност да се едукује, али потребе за новим знањима и вештинама и даље постоје, јер је НВО сцена динамична, флукуација људи у НВО велика, а ромске НВО немају дефинисане стратегије развоја људских ресурса. Активисти ромских НВО исказују велику потребу за едукацијама из области писања пројеката по процедурама које захтева Европска комисија.

Ромске НВО су активно учествовале у изради Стратегије унапређивања образовања Рома у Нишу 2005. године и Стратегије запошљавања Рома у Нишу 2005. године.

Као и у другим срединама, на нишкој ромској НВО сцени има појединачних појава „породичних“ НВО или НВО које су истовремено део профитног сектора, али такве појаве су спорадичне и ретке.

Закључак:

У Нишу постоји развијена ромски невладин сектор који карактерише: (1) постојање већег броја (10-15 ромских НВО); (2) издвајање око пет до седам посебно активних и препознатљивих ромских НВО, познатих на НВО сцени Србије и шире; (3) удруживање ромских НВО у различите мреже, од којих је једна Лига Рома; (4) формирање нових НВО у оквиру области економског оснаживања која до сада није била довољно обухваћена радом ромских НВО; (5) сарадња са другим НВО и градским општинама и Центром за социјални рад; (6) учешће у процесу доношања развојних одлука – припреми стратешких докумената за образовање и запошљавање Рома у Нишу; (7) разноврсност програмских активности које обухватају готово све области друштвеног живота; (8) постојање претежних, али не и искључивих програмских опредељења, односно повремено бављење пројектима који нису у оквиру основних циљева рада организације; (9) диференцирање НВО-а са развијеним капацитетима, препознатљивих и ван оквира Ниша; (10) развој људских ресурса кроз донаторски креиране програме и неразвијеност сопствене стратегије у тој области; (11) претежно решено питање радног простора и основне техничке опреме, као и коришћење модерне технологије у комуникацији.

Највећи број ромских НВО у Нишу има екстензивно искуство у области олакшавања приступа различитим правима за грађане ромске националности, као и у информативним кампањама и активностима јавног заступања. Неколико организација (Ромска асоцијација студената, Roma World продукција, Удружење Ромкиња „Освит“, YURom Центар, као и бројне женске ромске НВО) се интензивно

бави оваквим приступом, али за сада нису покренути информативни центри за Роме, као облик НВО програмских активности. Град Ниш, је успоставио одређене механизме сарадње са ромском заједницом у процесу социјалне инклузије, који су већ дали позитивне резултате. Недостају званична, општинска тела која би плански приступила инклузији и у којима би партиципирали представници ромске заједнице.

5. Мере за унапређење положаја Рома које је Град Ниш са надлежним институцијама спроводио до доношења ЛАП-а

5.1. Унапређење превентивне здравствене заштите Рома

У Дому здравља Ниш је од 01.04.2009. године почео пројекат Министарства здравља Републике Србије у сарадњи са ОЕБС-ом, који је имао за циљ побољшање превентивне здравствене заштите Рома, као неопходног услова унапређења здравља ромске популације, нарочито жена и деце. Пројекат је подразумевао ангажовање две здравствене медијаторке у просторијама Службе поливалентне патронаже. Здравствене медијаторке обављале су здравствене прегледе на територији 15 насеља: 12. фебруар, Београд махала, Чаир махала, Комрен, Бранко Бјеговић, Насеље Никола Тесла, Брзи Брод, Црвена Звезда, Доња Врежина, Пантелеј, Нишка Бања, Сточни Трг, Ново Село, Ћеле Кула и Габровачка Река и 26 села: Медошевац, Бреница, Бубањ Село, Чокот, Доња Студена, Доња Топоница, Доња Трнава, Доње Међурово, Доњи Матејевац, Горњи Матејевац, Хум, Јасеновик, Јелашница, Каменица, Крушце, Лалинац, Малча, Островица, Паси Пољана, Поповац, Прва Кутина, Радикина Бара, Горња Врежина, Сечаница, Суповац, Трупале.

Здравствене медијаторке су у периоду од 01.04.2009. до 31.12.2012. године обавиле 11660 кућних посета, вакцинисале 230 деце, а код 430 жена је обављен систематски гинеколошки преглед. У 2013. години обавиле су 2704 кућних посета, вакцинисано је 165 деце, а 118 жена је обухваћено систематским гинеколошким прегледом. У 2014. године обавиле су 3001 кућну посету, вакцинисано је 198 деце, а 106 жена је обухваћено систематским гинеколошким прегледом. У 2015. години обавиле су 3370 кућних посета, вакцинисано је 165 деце, а 171 жена је обухваћена систематским гинеколошким прегледом. У првих пет месеци 2016. године обавиле су 1617 посета, вакцинисано је 48 деце, а систематским гинеколошким прегледом је обухваћено 39 жена. Укупно, у периоду од 01.01.2013. до 31.05.2016. године, здравствене медијаторке су обавиле 10692 кућне посете, вакцинисано је 511 деце, а систематским гинеколошким прегледом је обухваћено 434 жена.

Осим евидентног побољшања доступности здравствене заштите Ромима и побољшања информисаности о праву на здравствену заштиту, као и повећања једнакости у коришћењу здравствених услуга, здравствене медијаторке се у сарадњи са Центром за социјални рад, полицијском управом и локалном самоуправом помогле да велики број лица ромске националности оствари право на социјалну и здравствену заштиту и прибави лична документа.

5.2. Повећање капацитета запослених у градској управи и управама градских општина за рад са националним мањинама и Ромима

Одређени број запослених у локалној самоуправи је имало прилике да учествује у обукама, организованим од стране СКГО, које се односе на партиципацију маргинализованих група у локалној заједници. Ефекти обука на практични рад запослених који су их прошли били су значајни, а нарочито су утицали на боље разумевање потреба ромске заједнице и бољу сарадњу са ромским НВО, као и на развијање иницијатива које су касније одабране од стране СКГО као примери добре праксе у социјалној инклузији Рома.

И поред тога, може се рећи да није довољно пажње посвећено оваквим обукама. Приступ професионалном развоју запослених је реактиван – искључиво се одговара на понуде за обукама које долазе са стране, претежно од СКГО и односе се на донаторски финансиране програме унапређења капацитета локалне управе. То може да се правда чињеницом да за сада нема одговарајућих законских подстицаја да локална управа проактивно приступа питањима обуке запослених за рад са мањинским групама, па се у буџетима не издвајају наменска средства за професионални развој запослених за рад у национално мешовитим срединама.

До потпуног оспособљавања за рад са ромским становништвом свих запослених службеника Градске управе, односно управа градских општина, као и изабраних, именованих и постављених лица, као решење које се добро показало у пракси, може се применити ангажовање (запошљавање) координатора за ромска питања при Градској управи, односно управама Градских општина које имају значајан број становника ромске националности. Уколико се покаже као потребно, при Градској управи може се покренути канцеларија за ромска питања. Обе ове мере захтевају проактиван став Скупштине Града и Градског Већа у наредном периоду.

5.3. Подршка културном стваралаштву и информисању ромске популације

У својим стратешком документима Град Ниш подржава развој мултикултуралности, на коју се ослањају бројни међународни пројекти прекограничне сарадње у којима учествује. Град Ниш је у 2015. години расписао конкурс за избор пројеката у култури, на који су се, међу педесет невладиних организација у култури јавиле три ромске НВО. Међу 29 подржаних пројеката, налазе се два пројекта ромских НВО и један који је посвећен књижевном стваралаштву Рома. Из наведеног се може закључити да слику општег стања у култури прати стање културе Рома у Нишу. Тренутно, она се своди на ентузијазам појединаца, активиста НВО и већ афирмисаних уметника.

Према доступним информацијама, две градске општине у којима живи највише припадника ромске националне мањине у последње две године нису расписале конкурсе за доделу средстава којима би били финансирани или суфинансирани пројекти из културе. Осим подршке културно спортским манифестацијама у сеоским срединама, на територији ових општина, у којима учествује целокупно становништво, конкретне подршке културним садржајима које афирмишу духовно или материјално културно наслеђе Рома није било.

Развој културе захтева системску подршку, уз образовање и информисање, кроз већ постојеће или развијање нових модела и програма.

5.4. Подршка образовању Рома

Према подацима о ромским ученицима, које су сакупили педагошки асистенти који раде у школама, у четири основне школе на територији града Ниша: "Радоје Домановић", "Сретен Младеновић Мика", "Краљ Петар I" и "Вук Караџић", осми разред школске 2015/16. године уписало је 50 ученика ромске националности. Од тог броја, 43 ученика приступило је завршном испиту, а 37 уписало је средњу школу. Од 7 ученика који нису приступили завршном испиту, 6 није желело да настави даље школовање.

Основне школе "Радоје Домановић" и "Вук Караџић" у образовним процесима имају предшколске групе у укупан број уписаних предшколаца ромске националности у њима је 34. Основе школе "Сретен Младеновић Мика" и "Краљ Петар I" имају предшколске групе, али нису под ингеренцијом ових школа, већ припадају Предшколској установи "Пчелица", те не располажу подацима о броју уписане ромске деце у припремним предшколским групама за, школску 2016/17. годину.

Деца ромске националности имају једнак приступ коришћењу средстава којима Град Ниш, као јединица локалне самоуправе, обезбеђује ужину за ученике основних школа, превоз за ученике основних и средњих школа и стипендије за талентоване ученике и студенте. Право на бесплатну ужину признаје се према социјалној категорији и броју деце у породици, док је право на бесплатан превоз ученика основних школа и субвенционисани превоз ученика средњих школа признат свима. Право на стипендије признаје се ученицима и студентима на основу постигнутог успеха на референтним такмичењима. Како би се олакшао приступ образовању ромској деци, као вулнерабилној категорији, ромске НВО предлажу, поред средстава за која могу да конкуришу под једнаким условима са другом децом, издвајање додатних средстава којима би се финансирала набавка уџбеника за ромске ученике, ужина и превоз за ромске ученике средњих школа и посебно стипендирање ромских ученика и студената.

6. Локални акциони план за унапређење положаја Рома на територији Града Ниша у контексту стратешких докумената које је Град Ниш раније усвојио

Град Ниш, у ранијем периоду, усвојио је и имплементирао стратешка документа који су се, поред других питања, бавили и побољшањем квалитета живота ромске популације у Нишу. У контексту тих докумената Локални акциони план за унапређење положаја Рома на територији Града Ниша представља унапређени и интегрисани приступ подршци овој вулнерабилној категорији становништва. Ове стратегије, као и ЛАП, урађене су кроз широки партиципативни процес који је укључивао формирање одговарајућих радних тела као формално задужених за израду нацрта стратешких докуманата. Радна тела су имала стручну подршку страних и локалних консултаната.

(1) Стратегија развоја Града Ниша, усвојена 2007. године, у оквиру поглавља Друштвени развој, препознаје потребе и проблеме Рома у делу који се односи на мањинске групе и на становање. У области стратешких циљева развоја Роми нису посебно издвојени, као што није издвојена ниједна друга група грађана, већ се, као најважнији циљеви друштвеног развоја, наводе социјална сигурност и лични напредак сваког становника Ниша и јачање заједнице кроз развој солидарности. Израду Стратегије финансирала је Влада Италије у оквиру СИРП програма становања и трајне интеграције избеглица у Србији, уз техничку подршку UNHABITAT програма и ERVET агенције за развој регије Емилија Ромања и у сарадњи са Министарством за инфраструктуру Републике Србије.

(2) Стамбена стратегија Града Ниша, усвојена 2006. године, у оквиру проблема становања рањивих група бави се Ромима и интерно расељеним лицима. У поглављима: Неформална и подстандардна насеља и Стамбена ситуација рањивих група, наводе се проблеми ромских насеља Сточни трг, Црвена Звезда и Београд Мала. У оквиру приоритетних стратешких циљева, формулисан је циљ решавања проблема нехигијенских ромских насеља Сточни трг и Црвена звезда у садејству са Ромима који у њима живе. Израду Стратегије финансира је Влада Италије у оквиру СИРП програма становања и трајне интеграције избеглица у Србији, уз техничку подршку UNHABITAT програма и у сарадњи са Министраством за капиталне инвестиције Републике Србије.

(3) Стратегија унапређења образовања Рома у Нишу, усвојена 2005. Године, формулисала је циљеве: укључивања што већег броја Рома у образовни систем и континуирано школовање на свим образовним нивоима; повећање успешности ромских ученика; утемељење вредности међуетничке толеранције и културних различитости у програме образовних институција у локалној заједници; стварање услова за изражавање и афирмацију ромске културе; повећање запошљавања незапослене ромске популације. Ова Стратегија настала је као резултат подршке Града пројекту „Једнаке шансе – интеграција ромске деце и младих у образовни систем“, Фонда за отворено друштво, није успешно оперативно имплементирана.

Градске општине немају своје стратешке документе, али имају намеру да стратешки планирају даљи развој. Према доступним подацима, ГО Палилула припрема нацрт стратешког плана развоја.

Закључак:

Град Ниша има развијене опште стратешке документе у области свеукупног развоја Града и у области становања у Граду, као и у области образовања Рома. За разлику од прва два документа, трећи није почео да се примењује. Приоритети и циљеви градских стратешких докумената комплементарни су са ЛАП-ом, који представља унапређени и интегрисани приступ подршци ромској популацији.

III ПОГЛАВЉЕ: Идентификација проблема и потреба

У предходном контексту идентификовани су проблеми који су препрека у задовољавању потреба које су директно повезани са унапређењем положаја ромске заједнице на територији Града Ниша и захтевају повезивање различитих области у правцу кључних развојних циљева.

SWOT АНАЛИЗА

СНАГЕ	МОГУЋНОСТИ
Ниш је функционални мултиетнички и макрорегионални центар	Доступност фондова ЕУ за подршку побољшања животних услова рањивих група, посебно ромске популације
Развијена мрежа институција у сектору здравствене и социјалне заштите	Постојање националних стратегија за смањење сиромаштва, социјалну заштиту, а пре свега Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016 до 2025. Године
Присуство развијених културних и образовних институција	Прилагођавање програма рада културних и образовних институција грађанима ромске националности
Квалификован и утицајан грађански сектор који је активан у решавању проблема ромске популације	Преношење надлежности за социјалну заштиту са републичког на локални ниво
Традиција у занатској производњи ромске популације	Развој предузетничких вештина и социјалних предузећа
Активно партнерство између релевантних локалних чиниоца на побољшању животних, статусних, социјалних, образовних и културних услова	Сензибилитет заједнице и активно укључивање у решавању проблема

СЛАБОСТИ	ПРЕТЊЕ
Неадекватна јавна комунална инфраструктура у ромским насељима	Нерешени имовинско правни односи
Социјална и здравствена заштита не обухвата све грађане ромске националности	Смањен просечни животни век грађана ромске националности
Традиционални приступ образовном систему	Неадекватна стратегија образовне и културне политике на републичком и локалном нивоу
Непостојање локалне стратегије социјалне политике	Ризик од социјалне сегрегације ромске популације
Низак ниво обучености	Незаинтересованост шире заједнице да помогне развоју вештина
Недовољни степен институционалне подршке	Традиционални начин размишљања и одсуство континуиране едукације

Потребе:

1. Успостављање партнерства локалне самоуправе са ромским организацијама цивилног сектора и рад на заједничким пројектима којима ће се побољшати животни услови ромске популације;
2. Успостављање одрживог модела комуналног опремања неусловних ромских насеља;
3. Константан рад надлежних институција на едукацији и промоцији образовања;
4. Константан рад надлежних институција и ромских организација цивилног друштва на промоцији културне баштине
5. Успостављање одрживог модела свеобухватне социјалне и здравствене заштите;
6. Помоција и подстицање предузетништва;
7. Едуковати и сензибилисати јавност и укључивање свих релевантних чиниоца у циљу оснаживања ромске заједнице на територији Града Ниша.

IV ПОГЛАВЉЕ: Приоритети и препоруке

Савет за људска и мањинска права, који чине представници српског народа и националних мањина, разматра питања остваривања, заштите и унапређивања националне равноправности у Граду, а посебно у областима културе, образовања и информисања; учествује у утврђивању градских планова и програма који су од значаја за остваривање националне равноправности и предлаже мере за постизање националне равноправности; предлаже изворе, обим и намену буџетских средстава за остваривање националне равноправности; промовише међусобно разумевање и добре односе међу свим заједницама које живе у граду.

Савет за људска и мањинска права, препознао је неопходност доношења Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома на територији Града Ниша који садржи низ мера и активности које за крајњи циљ имају унапређење положаја ромске националне мањине у Нишу, а у складу са Националном стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња за период од 2016 до 2025. године и другим релевантним, локалним, националним и међународним документима.

Савет за људска и мањинска права и Радна група за израду ЛАП-а, као приоритете приликом имплементације овог документа, имајући у виду бројност и значај ромске популације у Нишу, препоручују:

- 1) запошљавање и samozapoшљавање засновано на претходној преквалификацији и доквалификацији и подстицању предузетништва Рома и Ромкиња и социјалном задругарству и предузетништву¹;
- 2) унапређење инфраструктуре, легализације старих, одрживих ромских насиља и побољшање хигијене у ромским насељима;

¹ Препорука је да будући пројекти обједине оба приоритета кроз решења као што је: подстицање стицања квалификације кроз програме преквалификацију и доквалификацију, који би омогућили запошљавање, samozapoшљавање кроз форме удруживања – формирања задруга чије би делатности доприносиле унапређењу услова живота у ромским насељима (прикупљање чврстог отпада и рециклажа; удруживање Ромкиња у задруге за пружање одређених услуга и слично). У прилог овој препоруци иду општа одређења у Стратегији развоја Града, као и препоруке истраживања Рома на територији ГО Црвени крст.

- 3) подршку родитељима ромске деце кроз едукацију и менторски рад, финансијске и друге подстицаје, али и активности ЦСР на повећању одговорности родитеља за образовање деце;
- 4) јачање капацитета ромских НВО за (1) оснаживање ромске популације кроз тренинге за унапређење вештина за активно тражење посла и развој предузетништва; (2) подршку равноправном укључивању у друштвену заједницу, регулисање личног статуса и вађење личних докумената и остварење других права признатих законима; (3) овладавањем вештинама планирања, управљања, мониторинг и евалуацију пројеката, комуникације, лобирања и јавног заступања, преговарања, резрешавања конфликта и др.
- 5) развијање концепта ромског културног центра и подстицаји медијима за прављење програма за Роме и програма на ромском језику и
- 6) даљи развој већ успостављених партнерстава ромских НВО са надлежним институцијама у областима безбедности (ПУ Ниш), јавног здравља (Дом здравља Ниш) и социјалних права ромске заједнице (ЦСР);

У буџету Града Ниша, потребно је предвидети најмање 5.000.000,00 динара за сваку годину имплементације ЛАП-а, за реализацију предвиђених активности

V ПОГЛАВЉЕ: Табеларни приказ

V ПОГЛАВЉЕ: Табеларни приказ

ОБРАЗОВАЊЕ					
Циљ	Мера	Носиоци	Партнери	Време	Индикатор
Обезбеђивање квалитетног предшколског образовања за што већи број ромске деце.	Обезбедити рад ромских асистената за предшколско образовање током целе године	Локална самоуправа, НВО	Асистенти за предшколско образовање, ромске НВО, ресорно министарство, Реинс мрежа Србије	2017-2019.	Процењена потреба за ангажовањем асистената за предшколско образовање на нивоу града. Обезбеђена средства за њихово ангажовање независно од постојања донација.
	Материјална подршка породицама у стању социјалне потребе чија деца похађају предшколске установе за трошкове боравка деце у установи (ужина, путни трошкови, излети и позоришне представе)	Локална самоуправа, Центар за социјални рад	Црвени крст, ромске НВО	2017-2019.	Годишњи обухват предшколским образовањем минимум 70 посто ромске деце.
	Укључивање активности за обезбеђивање квалитетног предшколског образовања Ромима у годишње планове локалне самоуправе	Асистенти за предшколско образовање и координатори за ромска питања	Ромске НВО	2017-2019.	Локална самоуправа има дефинисане конкретне активности које ће установа предузети у циљу унапређивања рада са ромском децом.
Обезбеђивање квалитетног основног образовања за сву ромску децу.	Сарадња свих институција и организација у вези са уписом деце.	Локална самоуправа, предшколске установе, основне школе, здравствене установе, Центар за социјални рад, ромске НВО, родитељи.	Ресорно министарство, школска управа, просветни саветници	2017-2019.	Успостављена функционална сарадња свих институција и организација у циљу размене информација о деци стасалој за упис у ОШ, деци која су прошла ППП и њиховим постигнућима, деци која нису прошла ППП и нису добила позив за упис у ОШ, постигнућима деце на тестовима за процену спремности за упис у ОШ.
	Припрема стручних служби за процену спремности ромске деце за полазак у први разред и примена договорених решења	Предшколска установа, основне школе, здравствене установе, ромски асистенти обучени за ситуацију тестирања	Ресорно министарство, струковне организације, ромске НВО.	2017-2019.	Размотрана могућа решења и уведени неки од облика за унапређивање тестирања - увођење асистента са знањем ромског језика, коришћење теста за израду индивидуалног плана рада, коришћење алтернативног теста
	Увођење ромских асистената у настави	Основне школе, локална самоуправа, ресорно министарство	Канцеларија Владе Србије за придруживање ЕУ, ромске НВО	2017-2019.	Ромски асистенти у настави ангажовани у школама у којима за то постоји потреба
	Имплементације предмета „Ромски језик са елементима националне културе и историје“	Ресорно министарство, школска управа	Ромске НВО, ученици и родитељи, основне школе	2017-2019.	На основу исказане заинтересованости ученика и родитеља организована настава предмета „Ромски језик са елементима националне културе и историје“
	Обезбеђивање материјалне подршке породицама чија деца похађају основну школу, обезбеђивање убеника, ужине, одеће и обуће и учешћа у ваннаставним активностима	Локална самоуправа, основне школе, Центар за социјални рад	Ромске НВО, Црвени крст, ресорна министарства	2017-2019.	Материјална подршка обезбеђена породицама за око 80 деце

	Припрема деце за упис у средње школе укључујући професионалну оријентацију и информисање о мерама афирмативне акције	Основне школе, средње школе, Национална служба за запошљавање, педагошки асистенти	Ресорна министарства	2017-2019.	Сва деца која завршавају основну школу укључена у програм професионалне оријентације и информисана о могућности примене мере афирмативне акције приликом уписа у средње школе
	Укључивање родитеља Рома у савете родитеља	Основне школе	Ромске НВО, асистенти у настави	2017-2019.	Бар један од ромских родитеља учествује у раду савета родитеља основне школе
Обезбеђивање што већег обухвата средњом школом	Примена мере афирмативне акције приликом уписа у средњу школу	Основне школе, средње школе, ромске НВО педагошки асистенти.	Ресорна министарства	2017-2019.	Број ромских ученика уписан применом мере афирмативне акције, број укупно пријављених и број уписан редовном процедуром
	Обезбеђивање стипендија ученицима	Средње школе, ромске НВО, родитељи	Ресорна министарства	2017-2019.	Укључивање у програме стипендија
	Обезбеђивање менторског рада са ученицима	Средње школе, ромске НВО, родитељи	Ресорно министарство и струковна удружења	2017-2019.	Обезбеђен менторски рад ученицима којима је потребно
	Укључивање родитеља Рома у савете родитеља	Средње школе	Ромске НВО, асистенти у настави	2017-2019.	Бар један од родитеља Рома учествује у раду савета родитеља средње школе
Обезбеђивање што већег обухвата вишим и високим образовањем	Професионална оријентација са ученицима средњих школа	Средње школе, ментори	Национална служба за запошљавање	2017-2019.	Ученици који завршавају средњу школу обухваћени програмом професионалне оријентације и информисани о могућности примене мере афирмативне акције за упис на високошколске установе
	Примена мере афирмативне акције за упис на високошколске установе	Средње школе, високошколске установе, ромске НВО	Ресорна министарства	2017-2019.	Број ромских ученика уписан применом мере афирмативне акције, број укупно пријављених и уписаних редовном процедуром
	Обезбеђивање стипендија за студенте	Локална самоуправа, ромске НВО	Ресорно министарство	2017-2019.	Укључивање у програме стипендија
	Обезбеђивање путних трошкова и смештаја у студентске домове за студенте који студирају у другим градовима	Локална самоуправа, ромске НВО	Ресорна министарства	2017-2019.	Обезбеђен смештај у студентским домовима и покривени трошкови пута
	Обезбеђивање менторског рада са студентима	Ментори из средњих школа, НВО, високошколске установе	Ресорно министарство	2017-2019.	Обезбеђен менторски рад студентима којима је потребно
Унапређивање образовања одраслих Рома	Спровођење програма функционалног основног образовања одраслих Рома	Школе за основно образовање одраслих	Ресорно министарство, Национална служба за запошљавање	2017-2019.	Покренут програм функционалног основног образовања Рома кога успешно похађа 50 одраслих годишње
Праћење реализације ЛАП	Укључивање просветних саветника у све процесе	Школска управа	Предшколске установе, основне школе, средње школе, ромске НВО	2017-2019.	Просветни саветници задужени за праћење образовања Рома активно учиче на спровођење ЛАП-а и шире примере добре праксе и научене лекције на територији Нишавског округа
	Укључивање просветне инспекције у све процесе, укључујући праћење појаве и сузбијања дискриминације у образовању	Просветни инспектори	Предшколске установе, основне школе, средње школе, ромске и друге НВО	2017-2019.	Обезбеђивање приручника за праћење дискриминације у образовању и стварање функционалног механизма за реаговање у случајевима дискриминације

ЗАПОШЉАВАЊЕ					
Циљ	Мера	Носиоци	Партнери	Време	Индикатор
Економско оснаживање кроз само-запошљавање	Обука за покретања властитог бизниса, развоја пословног плана, конкурисања код банака за кредите и зајмове	Национална служба за запошљавање, ромске и друге НВО	Међународне донаторске организације, Светска банка, ресорна министарства	2017-2019.	Број Рома који је покренуо властити бизнис користећи неку од наведених мера
	Подршка у оснивању малих и средњих предузећа, приватних служби за запошљавање, радњи, задруга, ортачких удружења и осталих облика предузетничког удруживања				
	Финансијска подршка Националне службе за запошљавање и надлежних републички фондови и агенције				
Економско оснаживање кроз запошљавање	Укључивање незапослених Рома у обуке Националне службе за запошљавање	Национална служба за запошљавање, ромске и друге НВО	Међународне организације, ресорна министарства	2017-2019.	Број запошљених Рома који су прошли неку од обука
	Укључивање незапослених Рома у програм јавних радова				Број Рома ангажованих путем јавних радова и број ромских НВО којима су одобрени програми јавних радова

Смањење несразмере између учешћа Рома у укупној популацији и заступљености у локалним и државним институцијама	Запошљавање Рома у јавним службама (у складу са процентуалним учешћем у становништву). Афирмативна акција носиоца власти државних органа	Локална самоуправа	Градска управа, јавна комунална предузећа, јавне установе	2017-2019.	Број Рома ангажованих применом ових мера
Оснаживање ромске популације за запошљавање	Информисање ромске заједнице о покренутим програмима запошљавања. Информисање о остваривању права на запошљавање. Информисање о процедурама заштите у случају дискриминације.	Национална служба за запошљавање	Ромске и друге НВО, локални медији	2017-2019.	Број људи који је прошао едукације Број и врста прилога у медијима у вези са покренутим програмима

ЗДРАВЉЕ

Циљ	Мера	Носиоци	Партнери	Време	Индикатор
Побољшање доступности здравствене заштите за ромску популацију	Ангажовање медијатора за здравство	Здравствене установе, здравствени медијатор, патронажне сестре, Завод за јавно здравље, ромске и друге НВО	Ресорно министарство, Светска здравствена организација, Светска банка, УНИЦЕФ	2017-2019.	Успешна реализација пројеката одобрених од ресорног министарства и остали потенцијалних партнерских организација
	Рад патронажних сестара у ромским насељима				
	Спровођење пројеката за унапређење здравља Рома: потпун обухват обавезном имунизацијом, побољшање нутритивног статуса одојчади и мале деце, побољшање репродуктивног здравља, превенција хроничних незаразних обољења, едукација о превенцији ризика код Рома који се баве сакупљањем секундарних сировина.				
Унапређење животног окружења у ромској заједници	Анализа хигијенско епидемиолошких услова у насељима	Завод за јавно здравље, ромске НВО	Повезивање са програмом јавних радова и програмом унапређивања становања	2017-2019.	Побољшана снабдевеност водом за пиће и санитарним уређајима
	Побољшање услова становања обезбеђивањем воде за пиће, санитарних уређаја и услова за чувања домаћих животиња				
Унапређење остваривања права Рома на здравствену заштиту	Помоћ у регистрацији ромског становништва ради остваривања свих права на здравствену заштиту по закону	Локални ромски координатор и медијатор у здравству, повереник за избеглице	Градска управа, полицијска управа, Центар за социјални рад, ромске и друге НВО, ресорно министарство	2017-2019.	Броја лица којима је обезбеђена здравствена картица. Број и структура лица обухваћених обукама.
	Едукација Рома о правима на здравствену заштиту				
	Организовање семинара и радионица ради упознавања медицинских радника са културом и специфичним проблемима ромске популације у циљу смањења могућности дискриминације				

СТАНОВАЊЕ И КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

Циљ	Мера	Носиоци	Партнери	Време	Индикатор
Свеобухватна одржива обнова и унапређење услова живљења у ромским насељима	Изградња инфраструктурне мреже у ромским насељима (улице, водовод, канализација, електро-мрежа) до нивоа у коме се налази окружење	Постојеће градске комуналне службе. Посебна група формирана у Градској управи која управља и прати реализацију целокупног програма.	Независне институције из области становања и урбанизма, становници насеља, ромске НВО	2017-2019.	Израда планова за насеља чији се имовинско-правни статус решава током примене ЛАП-а
	Поправка постојећег лошег стамбеног фонда у ромским насељима до нивоа минималних стамбених стандарда			2017-2019.	Стамбени објекти за око 20 породица доведени до нивоа који испуњава техничке услове за стамбене објекте
	Укључивање ромских насеља у градску мрежу социјалних и друштвених сервиса.			2017-2019.	Сви становници насеља укључени у социјалне и друштвене сервисе и службе.
Регулисање имовинско-правног статуса стамбених објеката у ромским насељима	Израда одговарајуће планске (урбанистичке) документације: а) за сва насеља која већ имају регулисан имовинско	Градска управа, Релевантне НВО	Ресорна министарства	2017-2019.	Регулисан имовинско-правни статус: а) Стамбених објеката/насеља која се налазе на земљишту чији је

	правни статус; б) за насеља за која тек треба регулисати имовинско правни статус Регулисање имовинско правног статуса стамбених објеката: а) у насељима која се налазе на земљишту чији је власник неко од државних институција; б) насељима који се налазе на земљишту које је приватно власништво				корисник нека од државних институција б) стамбених објеката/насеља на локацијама у приватном власништву Израда потребних планова за насеља.
Санирање ургентних ситуација	Расељавање насеља и објеката у којима не постоје услови за живот и не могу бити обухваћени процесом унапређења и обнове. Изградња нових станова на одговарајућим локацијама.	Посебна група формирана при Градској управи	Ресорно министарство, локална самоуправа	2017-2019.	Расељавање и изградња станова на новим локацијама
Интеграција становника насеља у окружење	Заједничке акције ромског и неромског становништва.	Ромске и друге НВО, спортски клубови, установе културе, образовни систем	Ресорно министарство, локална самоуправа	2017-2019.	Организовање спортских турнира и културних манифестација. Укључивање младих у спортске клубове и набавка спортске опреме.
Одржавање ромског гробља	Издавање средстава из буџета Града за одржавање ромског гробља и чесме на њему.	Јавно-комунална предузећа	Локална самоуправа, ромске НВО, грађани	2017-2019.	Ромско гробље и маршево питање редовно одржавања, а чему на њему одржава надлежно предузеће као јавној чему.

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Циљ	Мера	Носиоци	Партнери	Време	Индикатор
Јачање саветодавне улоге Центра за социјални рад у сарадњи са ромским НВО, предшколским установама и школама. Рад на интензивнијем укључивању ромске деце и младих у локалне услуге социјалне заштите, са посебним нагласком на деци без родитељског старања. Унапређење програма подршке породицама у ризику од злостављања деце.	Број ромских породица које користе подршку Центра за социјални рад. Број ангажованих координатора за рад са заједницом у Центра за социјални рад. Удео и број деце ромске националности која су корисници услуга интензивне подршке породици.	Ресорно министарство, Центар за социјални рад, Ромске НВО	Предшколске установе, основне школе, Полицијска управа Ниш, Дом здравља Ниш	2017-2019.	Успешна реализација пројекта одобрених од стране ресорног министарства и потенцијалних партнерских организација. Број аплицирања за донаторска средства у партнерств Центра за социјални рад и ромских НВО. Дефинисане конкретне активности које ће установа предузети у циљу унапређивања квалитета живота Рома. Повећан број деце и младих који су укључени у локалне услуге социјалне заштите, посебно у иновативне услуге из области социјалне заштите. Реализација програма подршке породицама са децом у ризику од злостављања и занемаривања кроз повећан број теренских обилазака.

КУЛТУРА, МЕДИЈИ И ИНФОРМИСАЊЕ

Циљ	Мера	Носиоци	Партнери	Временск и рок	Индикатор	
Унапређивање и заштита ромске културе	Организација манифестације „Дани културе и традиције Рома“, формирање ромског културног центра	Локална самоуправа, Ромске НВО.	Ресорно министарство, локални медији, страни донатори, Делегација ЕУ у Србији.	2017-2019.	Манифестација „Дани културе и традиције Рома“ се редовно одржава, оформљен ромски културни центар	
	Подршка учешћу ромских ромских културно-уметничких друштава на смотрема које се организују у другим градовима Србије		Ресорно министарство, локални медији, локална предузећа.	2017-2019.	Учешће ромских културно-уметничких друштава на смотрема.	
	Организовање драмских радионица за едукацију младих који се аматерски баве глумом		Ресорно министарство, локални медији, локална предузећа, страни донатори.	2017-2019.	Број младих који је прошао обуку кроз драмске радионице.	
	Укључивање литературе ромских аутора и литературе на ромском језику у фонд библиотеке и његова промоција		Локална самоуправа, Народна библиотека „Стеван Сремац“ Ниш, ромске НВО	Ресорно министарство, локални медији, локална предузећа, страни донатори.	2017-2019.	Народна библиотека „Стеван Сремац“ Ниш успоставља фонд књига.
	Прослава Светског дана Рома		Ромске НВО	Локална самоуправа	2017-2019.	Редовно обележавање празника.
Остваривање права на информисање на језику	Укључивање програма на ромском језику у локалне радио и ТВ	Ромске НВО, ресорно министарство, локални	Локална самоуправа	2017-2019.	Програм на ромском језику се емитује на	

националне мањине и на правовремено информисање	станице и финансијска подршка постојећим ромским медијима	медији, ромски медији.			радио и ТВ станицама.
	Обука ромских медијатора за информисање који би извештавали о мерама које се покрећу, промовисали их и пратили њихово спровођење.	Локални медији, ромске НВО	Савет за људска и мањинска права Локална самоуправа	2017-2019.	Ромски медијатори прате спровођење програма и адекватно извештавају

Успостављање Структура за спровођење ЛАП-а					
Циљ	Мера	Носиоци	Партнери	Време	Индикатор
Успостављање структура за спровођење ЛАП-а	Формирање интерсекторске радне групе за координацију спровођења ЛАП-а	Локална самоуправа, Савет за људска и мањинска права, канцеларија за ромска питања.	Локалне институције, ромске НВО	2017-2019.	Интерсекторско тело се састаје на шест месеци и координира спровођење ЛАП-а
	Јачање капацитета ромских НВО кроз обезбеђивање опреме и потребних обука.	Локална самоуправа	НВО које пружају обуке, донатори, Савет за људска и мањинска права	2017-2019.	Обезбеђена техничка средства за рад ромских НВО и континуирана обука.
	Успостављање система мониторинга и евалуације	Локална самоуправа	Интерсекторско тело	2017-2019.	Дефинисане структуре које ће спроводити мониторинг, начин прикупљања постојећих и података који недостају, као и исходни индикатори.
	Функционисање канцеларије за ромска питања и ромског културног центра.	Локална самоуправа	Донатори, ромске НВО	2017-2019.	Канцеларије за ромска питања несметано функционише сарађујући са ромским НВО и свим институцијама система, обезбеђујући административну подршку интерсекторском телу, помаже у обезбеђивању донација и покретању програма и пројеката.